

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH TAMOYILLARI VA ASOSIY YO'NALISHLARI

Yo'ldashev Qodirjon

NamMDTU, “bugalteriya hisobi
va audit” kafedrası dotsenti

Qodirov Xusanboy Soxibjon o'gli

NamMDTU “bugalteriya hisobi va
audit” ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Bugungi yangilanib kelayotgan yangi maktabgacha ta'lim tashkilotlari hamda ularning yangi tamoyilariga rioya qilishi, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining yangi ustuvor yo'nalishlari shuningdek ulgayib kelayotgan yosh avlodga yaratib berilayotgan imkoniyatlar bolalarnig maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim olishi va ota onalar bilan ishlash orqaliy ta'lim va tarbiyaning uygunlashishi. Shu qatorda maktabgacha talim tashkilotlarida asosiy yonalishlari qanday tartibda tuzilganlig va ularning kamchiliklari va ustvorlik jihati tahlilini yoritadi.

Аннотация: В данном тексте освещается соблюдение новых принципов в обновляющихся дошкольных образовательных учреждениях, их новые приоритетные направления, а также создаваемые возможности для подрастающего поколения получать образование в детских садах. Подчёркивается важность согласованности обучения и воспитания через работу с родителями. Кроме того, проводится анализ основных направлений в дошкольных учреждениях, их недостатков и приоритетных сторон.

Annotation: This text highlights the adherence of newly emerging preschool education institutions to new principles, the new priority directions of these institutions, and the opportunities being created for the growing younger generation to receive education in preschools. It also emphasizes the harmonization of education and upbringing through collaboration with parents. Additionally, it analyzes the main directions established in preschool institutions, their shortcomings, and priority aspects.

Kirish: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining yangi texnik bazasini rivojlantirishi bu orqaliy uzluksiz ta'limni yolga qoyish va ota onalar bilan maktabgacha ta'lim tashkilotlari ortasidagi uygunlikni yanada rivojlantirishga zamin yaratadi bu esa bolalarning jismona, aqlan, ruhan va ijtimoiy hayotda oz o'rniga ega bolib rivojlanishi, Ta'lim tizimi rivojlanishining zamonaviy bosqichida maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatining huquqiy-me'yoriy asosining yaratilishi, tashkilotlarmoliyaviy-xo'jalik faoliyatining yangi shakllariga o'tayotganligi; nodavlat tashkilotlar tarmoqlari kengayishi; ta'limning ilg'or texnologiyalari tatbiq etilishi; kadrlar malakasini oshirish tizimini . takomillashtirilishi; maktabgacha ta'lim tashkilotlarining altemativ shakllari tatbiq etililishi, moliya institutlari ishtirokida investitsion loyihalar amalga oshirilib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining innovatsion va eksperimental faoliyati kengayotganligi maktabgacha ta'limni boshqarish tizimini takomillashtirish zaruriyatini yuzaga keltirdi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR: Yangi ta'lim tizimi bilan bir qatorda aniq reja va maqsadlarni belgilash shuningdek har bir tarbiyalanuvchi uchun yetarliy ta'lim samaradorligini belgilab olish. Shuningdek bolalar uchun muqobil ta'lim tizimi uchun ajratiladigan moliyaviy daromadlarning hamda ularning sarflanishi orqaliy bolalarning yoshlik vaqtdan boshlab ular kattalar bilan to'g'ri muomila qila olishi va mustaqil holda o'rganish mumkin bo'lgan zonalarni yaratish uchun turliy davlatlarning olimlari va ular o'rgangan ishlari va natijalari tahlil qilish maqsadga muofiqdir. Jaxonda maktabgacha ta'lim tashkilotlari hamda ulardagi strategic nazariyalar ustida ko'plab tajribalar olib brogan Jan Piaget (1896–1980, Shveytsariya), Lev Vygotsky (1896–1934,

Rossiya), Maria Montessori (1870–1952, Italiya), Erik Erikson (1902–1994, AQSH) ilmiy izlanishlarida o'z ifodasini topgan. Jaxon davlatlarida bolalarning har bir bosqichida bolalarning qadama-qadam osib borshini hisobga olish va shu uchun mo'ljlanlanga ta'lim yo'nalishini belgilashi, shu bilan bir qatorda shu yo'nalish orqali harakat qilishi nazarda tutadi. Buning natijasida esa bola faol subyekt sifatida tarbiyalash g'oyasi ilgari surilgan. Bunda bola o'z hohlagan ishni o'z qila olishi va shu orqali uning qiziqishi aniqlanib ota-ona va ishchi xodim ortasida bog'liqlik yaratish bilan bola tezroq rivojlanishga katta hissa qo'shiladi. Bu bora bizning mamlakatimizda ham maktabgacha ta'lim tizimini yanada yaxshilash va ulardagi kamchiliklarni bartaraf etish, ulardagi mavjud muamolarni hal etish va samaraliy ta'limni tashkil etish yuzasidan To'xtasinova Azizaxon Jo'rayevna, Qodirova Nargiza, Abdurahmonova Malohat esa "Ta'lim muassasalarining ijtimoiy hamkorligida bolalarning ijtimoiy qobiliyatlarni oshirish modeli"ni joriy etish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib bormoqda. Oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berilishi ularning o'zaro sog'lom raqobat muhitini shakllantirishiga va zamonaviy mehnat bozoriga mos, raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashga zamin yaratadi. Mazkur maqola tayyorlanish jarayonida statistik tahlillar, prognozlash, solishtirma tahlil kabi ilmiy-uslubiy yondashuvlar qo'llanildi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA: Yurtimizda keng kolamdagi ishlar olib borilmoqda bulardan davlatimizda maktabgacha ta'lim soxasida ham yangiliklar va yoshlar uchun yangi ijtimoiy va iqtisodiy tomonla qulay bolgan yangi tizimni ishlab chiqish va ulardagi mavjud muamolarni hal etish orqali yangi tizimga toliq most holda bolish taminlash kozda tutilgan.

- ota-onalar bilan uzluksiz bogliqlik.
- Bolalar vaqtini togri taqsimlash va yuritish.
- Bolalarning qiziqshlari va ulardagi mavjud muamolar
- Bolalarning ota-onalarining bolalarga togri yondshuvi
- Bolalarning toliq qamrab olish

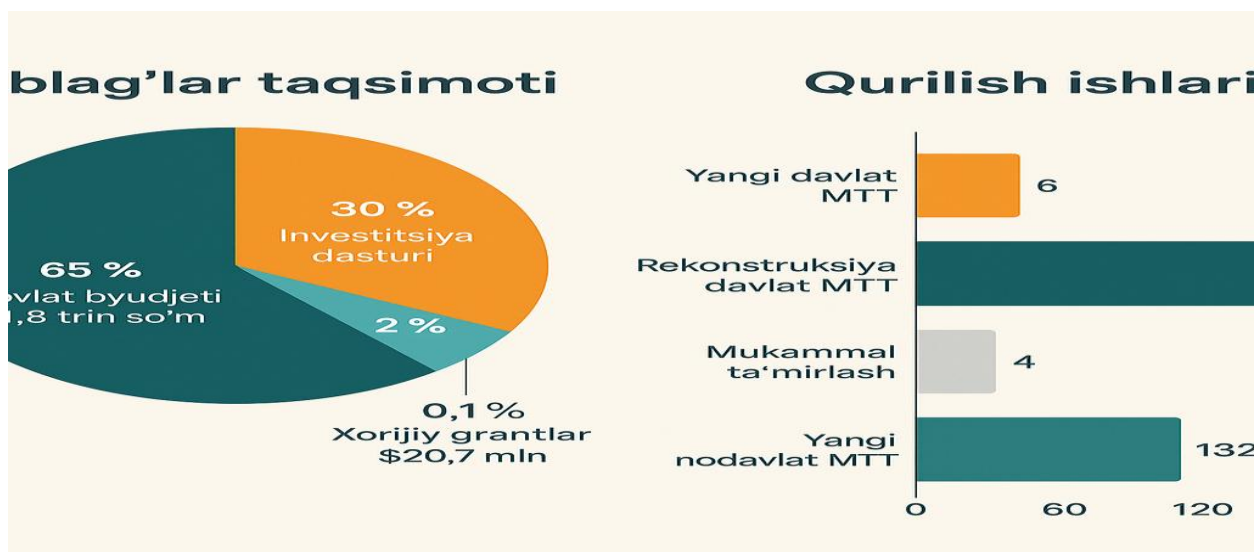

Bu kabi ko'plab yangi yonalish va tizimlarning ishlab chiqilish va yangi O'zbekiston sharoitida yangi maktabgacha ta'lim tizimining raqobatlashgan bozor tizimi bilan mutanosib holda rivojlanishning o'z ichiga oladi. Shu jumlada mamlakatimiz prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 16-avgustda oliy ta'lim, kasb hunar ta'lim va xalq talim vazirlari bilan otkazilgan yigilishlarida maktabgacha ta'lim tashkilotlarining yangi 29 ta tizimini ishlab chiqish ko'zda tutilgan. Bu kabi yangi tizimlarning kirib kelishi bolar bilan ishlaydigan pedagoglar va ularning ota-onalari uchun qulaylik yaratishi bilan bir qatorda, O'zbekiston bozor sharoitidagi MTTLarning jaxondagi ornini ham yuqori pog'onalariga olib chiqadi. Shu jumlada yangi moddiy texnika bazas, yangi o'quv qollanmalar va malakaviy kadrlarning toliq holda jaxon talabiga javob bera oladigan ta'lim tizimini yaratishga birinchi qadam boladi. Bolalarning maktabgacha talim tashkilotlarida qanday tartibda otkazishlari mumkin bunda bolalarning qizqishlaridan kelib chiqan holda turli hildagi guruhlarining yaratish va ular uchun maxsus oquv qo'llanma va dasturlar ishlab chiqish zarur bunday oquv qollanmalarni ota-onalar uchun ham qulay holda abolish va bolalar bilan ishlash vaqtida hech qanday qiyinchiliklarga vujudga kelmasligi zarur. Bolalar bilan ota onalar ko'p holda vaqtlarni birgalikda otkazishlar deyarliy kunning 3/2 qisi bazida butun kun boyi bolalar bilan birga bolishlarini hisobga olsag. Ota onalar kuni har bir qismida bolalarning qanday darajada bilimlarni olishi va ularda vujudga kelayotgan mavjud muamolar yuzasida intesiv tartibda ishlay olishlari mumkin. Bu esa bolalarning moddiy texnik bazasi hamda ularning mavjud guruxkarda o'z salohiyatlarni korsatishda katta imkon beradi.

Shu kabi mavjud muamolarni yechish va ularga yangi tizimlar ishlab chiqish zarurligi ko'rib chiqilmoqda. Bulardagi muamolarni asosiy yechimi sifatida davlat tashkilotlari tomonida bosh turgan yer uchastkalari tegishli tartibda hujjatlashtirilada ushu yer egalari imtiyozli kreditlar ajratadi. Imtiyozli kreditlarning to'lov davrida va shu bilan bir qatorda qoshimcha davlatning imtiyozli olti oylik yoki bir yil muddatgacha bolgan mudatga daromad soligidan, yer va mulk solig'laridan imtiyozli davr belgilab beriladi. Bu davr oraligida yakka tartibdagi tadbirkor o'z foyda olish maqsadida tashkil

etgan maktabgacha ta'lim tashkilotiga to'liq holda yo'lga qo'yadi. Bu kabi yangi tizimlarni chet el davlatlarida foydalaniladi, buning eng asosiy maqsadi esa davlatning budjet mablag'laridan foydalanishni kamaytirish va ulardagi mablag'larni boshqa sohalarda foydalanish va bu sohani yanada yuqori orinlarga olib chiqish hisoblanadi. Bunda davlat hududida bosh turgan yerlardan foydalanish va ishchilarni ish bilan taminlash hisoblanadi. Hozirgi vaqtga kelib yurtimizda umumiy qiymati 533 mld som mablag maktabgacha ta'lim tashkilotlarni qayta qurish rekonstruksiya qilish va toliq tamirdan chiqarish maqsadida ajratilgan bolib. Bulardagi eng katta qismini yani 68% (11.8 trl) so'm mablag tashkilotlar uchun ajratildi bunda eng katta yuklanma davlat budjetiga tushmoqda 3% investitsiyon dastur mablaglari 2% esa nodavlat maktabgacha ta'lim tashkiltlari yani yuridik shahsalar uchun ajratiladi bunday natija esa yillar davomida osishga harakat qilinadi. Shu sababdan maktabgacha ta'lim tashkilotlariga ko'p xususiy tashkilotlarni jalb etish eng asosiy maqsad hisoblanadi.

Xorijiy grandlar foizi esa 0.7% tashkil etiladi bu judda ham kam hisoblandi chunki grandlar qaytarilmasi sharti bilan yutib olinadi.

Bunda tashkilotning har bir tomonlama yangilanishga keng imkoniyat yaratadi buning asosiy sababi investitsiya jalb etilganida asosiy texnika va modiy texnika bazasining asosiy qismini chet el davlatlaridan kirib kelishi orqaliy bolalarning ta'lim jarayoni yanada yaxshilanadi. Bu esa o'z navbatida pedagog kadrlar, ota-onalar va bolalar

o`rtasidagi doimiy bog`liqlik va qulay o`quv jarayonini yaratib beradi. Shuningek har bir budjetdan ajratiladigan pul mablaglari, oddiy texnikalar, o`quv inventor jihozlar va boshqa inventarlar ustidan nazorat doim ravishda otkazilib boriladi doimiy tartibda hisobga olinadi. Yurtimiz hududida hozirgi vaqtda qariy 30% dan 54% ga yaqin bolalar maktabgacha ta'limga qamrab olingani sir emas bu esa maktabgacha ta'limni yanada rivojlantirish shuningek jaxon tajribasi qo`lash orqaliy 2030-yilga qadar yutimizdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari tomondan 3-6 yosh oralig`idagi yoki 7 yoshga to`lgan biroq maktab davrini kutayotgan bolalar soni 100% ga yetkazish rejalari 2016-2030 yillar uchun mo`ljanlangan strategik rejalarda ko`rsatib o`tilgan. Bunga ko`ra maktabgacha ta'limga to`liq holda malakaliy kadrlarni tayorlash shunindek pedagoglarni qoshimcha tillarni o`rganishlari uchun sharoitlar yaratish va maktabgacha ta'lim tashkilotlarning moddiy texnika bazasini yaxshilash orqaliy to`liq samaraliy talim tizimini joriy etishdan tashkil topadi. Barcha aniq maqsadlarning yagona yechimi sifatida maktabgacha ta'limda yagoana davlat tizimini ishlab chiqiladi vas hu boyicha maktabgacha ta'lim tahkilotlari to`liq o`z faoliyatini yuritadi. Pedagogi kadrlarning ilmiy darajalarni yaxshilash va bolalar bilan ishlash jarayonda har tomnonlama mukama bolgan dars jarayonlarni tashkil etish va bolalarni o`z qiziqishlaridan kelib chiqan holda ularning yakka holda yoki malum bir guruhlar yaratib shug`ilanish har tomonlama qulay va bu bolalar bilan ishlaydigan pedagog va bolaning aqliy darajasi, pedagog uchun oson baholash va uning darajasidan kelib chiqib uniga yordam berishga imkon yaratadi. Yana bir eng qulay tomoni hozirda foydalanilayotgan yangi turdagi texnologiyalar hisoblanadi bu orqaliy esa yanada qulay bolgan dars texnologiyalarni joriy etish mumkin. Maktabgacha ta'lim tizimi bolalarning maktabga tayyorgarligini ta'minlashda va ularning har tomonlama rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Uni rivojlantirishning asosiy tamoyillari sifatli, uzluksiz, hamma uchun teng imkoniyatlar yaratishga, shuningdek, zamonaviy talablar va innovatsion yondashuvlarga asoslanadi. Shu maqsadda maktabgacha ta'lim muassasalari sonini oshirish, hududlarda qamrovni kengaytirish, pedagog kadrlarning bilim va malakasini doimiy ravishda rivojlantirish, o`quv-tarbiyaviy jarayonni modernizatsiya qilish asosiy

yo'nalishlar etib belgilanadi. Shuningdek, davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish, ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish va tarbiyalanuvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olish ham muhim vazifalar sifatida qaraladi

Xulosa: Yurtimizda bugungi kunda MTTlarni moddiy texnika bazasini rivojlantirish uchun;

Bolalar bilan doimiy muloqotda bolish bilan bir qatorda pedagog va ota-ona ortasida ham bogliqlik ornatilishi shart.

Bolalarnig to'g'ri va aniq holda shugilanishlari uch yangi texnik baza bilan birgalikda bolalarning intensiv qobiliyatlari ham nazarga olinishi zarur

Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish jamiyatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Uni takomillashtirishning asosiy tamoyillari — uzluksizlik, sifat va teng imkoniyatlarni ta'minlash, zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish hamda davlat va xususiy sektor hamkorligini kengaytirishga qaratilgan. Asosiy yo'nalishlar sifatida esa tarbiyalanuvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ularni maktabga tayyorlash, kadrlar salohiyatini oshirish, innovatsion metodlarni joriy etish, shuningdek, barcha hududlarda maktabgacha ta'lim muassasalari qamrovini kengaytirish ko'zda tutiladi. Shu orqali bolalarning sog'lom va har tomonlama rivojlangan shaxs sifatida shakllanishiga zamin yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Harry Anthony Patrinos Felipe Barrera-Ororio Juliana Guáqueta. The Role and Impact of Public-Private Partnerships in Education. 2009. The International Bank for Reconstruction and Development //The World Bank. pp 53
2. Юсупов Н.А ва Карабаев Ф.Э. Теория и практика государственно-частного партнерства. Учебный модуль. Под.редак. А.Э.Шайхова. -Т.: 2013. -113 с.
3. А.Низамов. “Таълим муассасаларининг ижтимоий ҳамкорлигида давлат-хусусий шериклик модели”. Монография. Т.: ЎМКХТТКМО ва УҚТ институти. 2017. -110 б.

4. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. Экспресс-курс. 2-е изд. / Пер. с англ. под ред. С. Г. Божук. — СПб.: Питер, 2006. — 464 с.
5. 2017-йил 15-сентябр Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Нодавлат таълим хизматлари кўрсатиш фаолиятини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори //, 2017-йил 15-сентябр //from/LexUZ
6. <https://www.uzdaily.uz/ru>
7. Daryo.uz